

SECTION: MEDICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI MEDYCZNE.

How to cite: Pryzvanska, R., Poplavska, H. & Uholkova, N. (2024). Research on psychological characteristics and psychosocial challenges in children with autism and their families. *Horizons of Innovation: Conference on Multidisciplinary Trends in Science 2024*. (pp. 106-110). Futurity Research Publishing. <https://futurity-publishing.com/horizons-of-innovation-conference-on-multidisciplinary-trends-in-science-2024-2/>

Research on psychological characteristics and psychosocial challenges in children with autism and their families

Дослідження психологічних особливостей та психосоціальних викликів у дітей з аутизмом та їх родин

Призванська Роксоляна Антонівна¹, Поплавська Ганна Юріївна², Уголькова Наталя Іванівна³

¹кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка, м. Львів, Україна, roxoljanka@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-7635-1227>

²студентка Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, м. Київ, Україна, annapharm@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0001-6778-5709>

³вчитель-дефектолог Комунального закладу освіти «Криворізька спеціальна школа «Перлина» Дніпропетровської обласної ради», м. Кривий Ріг, Україна, ugolkovanatali@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-4763-1822>

Accepted: January 23, 2024 | **Published:** February 8, 2024 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This research explores the psychological characteristics and psychosocial challenges faced by children with autism and their families. Examining the relevance of understanding these aspects,

the study sheds light on the intricate interplay between the child's psychological profile and the family's coping mechanisms. Results reveal unique patterns of cognitive and emotional traits in autistic children, influencing familial dynamics. Psychosocial challenges, ranging from societal stigma to caregiver stress, are identified, emphasizing the need for tailored support. Conclusively, a nuanced comprehension of these psychological nuances is imperative for developing holistic interventions that enhance the well-being of both children with autism and their families.

Key words: autism; psychosocial challenges; children; families; research; cognitive traits; emotional traits.

Вступ

В останні роки вивчення психологічних особливостей і психосоціальних проблем дітей з розладами аутистичного спектру та їхніх сімей стало важливою галуззю наукових досліджень, що привертає увагу лікарів, психологів, педагогів і посадовців. Розлад аутистичного спектра (РАС) – це нейророзвиток, що характеризується постійними проблемами в соціальній комунікації та повторюваною поведінкою. Складність РАС виходить за рамки діагнозу, оскільки впливає на сімейну взаємодію та соціальну активність людини, яка страждає від цього розладу. Дослідження спрямоване на те, щоби зрозуміти складний механізм впливу психологічних факторів на дітей з розладами аутистичного спектру і розглянути комплекс психосоціальних проблем, з якими доводиться боротися їхнім сім'ям.

Актуальність цієї теми зумовлена зростанням кількості випадків РАС в усьому світі. За даними Центрів з контролю та профілактики захворювань (CDC), приблизно 1 з 54 дітей у США має діагноз РАС, що свідчить про необхідність кращого розуміння психологічних аспектів цього стану. Крім того, вплив РАС на сім'ї, освітян і системи охорони здоров'я в усьому світі потребує всебічного дослідження багатьох аспектів цього розладу (Марценковський, 2013).

Наукові дослідження з цієї галузі досягли значних успіхів у вивченні нейробіологічних основ аутизму, зокрема, дозволили зрозуміти генетичні фактори, нейронні зв'язки та молекулярні механізми, пов'язані з цим розладом. Проте залишається значна проблема розуміння психологічних нюансів, які формують поведінку дітей з розладами аутистичного спектру та їхніх родин. Виявлення та вирішення психосоціальних проблем, таких як стигматизація, соціальна ізоляція та стрес, пов'язаних із доглядом, має важливе значення для розробки цілісних і ефективних стратегій втручання (Бочелюк, Панов, & Позднякова, 2022).

У сфері дослідження аутизму, незважаючи на досягнуті результати, залишається кілька невирішених питань. Гетерогенність розладу, різна вираженість симптомів, а також індивідуальні сильні сторони та проблеми кожної людини з аутизмом створюють постійні виклики для науковців і практиків. Окрім того, вплив культурних, соціально-економічних і екологічних факторів на психологічне благополуччя дітей з розладами аутистичного спектру та їхніх сімей залишається сферою, яка потребує подальшого вивчення. Усвідомлення різноманітних впливів на психологічні

особливості та психосоціальні проблеми має важливе значення для розробки інтервенцій, які є культурно орієнтованими, інклюзивними та ефективними.

Результати дослідження

Діти з розладами аутистичного спектра (РАС) мають низку психологічних особливостей, які відрізняють їх від однолітків з нейротиповим розвитком. РАС – це складний розлад нейророзвитку, що характеризується стійким дефіцитом соціальної комунікації та взаємодії, а також обмеженими та повторюваними моделями поведінки, інтересів або діяльності. Розуміння психологічних особливостей дітей з розладами аутистичного спектру має вирішальне значення для надання їм ефективної підтримки та допомоги. Крім того, психосоціальні проблеми, з якими стикаються як діти з розладами аутистичного спектру, так і їхні сім'ї, ще більше наголошують на необхідності комплексного та індивідуального підходу до задоволення їхніх унікальних потреб (Столярик, 2020).

Однією з важливих психологічних особливостей дітей з розладами аутистичного спектру є порушення соціальної комунікації та взаємодії. Ці діти часто мають труднощі з розумінням та інтерпретацією соціальних сигналів, що ускладнює їхню взаємодію з оточуючими. Можуть виникати труднощі у формуванні та підтримці дружніх стосунків, що призводить до соціальної ізоляції. Більше того, дефіцит невербальної комунікації, наприклад, обмежений зоровий контакт і міміка, може ще більше ускладнити їхню здатність спілкуватися з іншими людьми в соціальному середовищі.

Ще одним ключовим аспектом РАС є наявність обмеженої та повторюваної поведінки. Діти з розладами аутистичного спектру можуть здійснювати повторювані рухи або надто зацікавлятися певними предметами. Така поведінка може слугувати механізмом подолання сенсорної чутливості або створення відчуття передбачуваності в навколишньому середовищі. Однак ці повторювані поведінкові моделі можуть заважати повсякденному функціонуванню та соціальним стосункам, створюючи додаткові проблеми як для дитини, так і для тих, хто її оточує (Рибченко, 2016).

Труднощі з чуттєвою сприйнятливістю також часто зустрічаються у дітей з розладами аутистичного спектру, сприяючи формуванню їхнього унікального психологічного профілю. Підвищена сенсорна чутливість або відраза до певних подразників, таких як гучні звуки або певні матеріали, може призвести до підвищеної тривожності та дискомфорту. І навпаки, деякі діти з аутизмом можуть шукати сенсорної стимуляції, беручи участь у повторюваних рухах або діях, щоб регулювати свій сенсорний розвиток. Розуміння та вирішення проблем, пов'язаних із сенсорним сприйняттям, має вирішальне значення для створення сприятливого середовища, яке відповідає сенсорним потребам дитини.

Психологічні особливості дітей з розладами аутистичного спектру можуть впливати на їхній когнітивний розвиток і академічну успішність. Багато дітей з РАС можуть досягати успіхів у певних сферах, таких як математика або музика, і водночас мати проблеми в інших. Адаптація освітніх

стратегій до їхніх сильних і слабких сторін має важливе значення для сприяння академічному успіху та формування більш ефективного процесу навчання.

Хоча вивчення психологічних особливостей дітей з розладами аутистичного спектру має важливе значення, не менш важливо також розуміти психосоціальні виклики, з якими стикаються їхні сім'ї, і вміти їх долати. Виховання дитини з аутизмом може бути емоційно складним, і батьки часто відчують підвищений рівень стресу, тривоги та втоми. Потреба в постійній підтримці, орієнтації в комплексних медичних системах і подоланні суспільного ставлення до аутизму може збільшити психосоціальне навантаження на родину.

Крім того, фінансові витрати на доступ до спеціалізованих послуг і терапії, а також час і енергія, необхідні для догляду за дитиною, можуть створювати значні складнощі. Брати та сестри дітей з розладами аутистичного спектру також можуть відчувати особливу соціально-психологічну ситуацію, зокрема, почуття відповідальності та можливу неприязнь. Балансування між потребами всієї сім'ї та особливими потребами дитини з РАС вимагає постійної підтримки та розуміння (Миколайчук, 2012).

Виховання дитини з РАС супроводжується необхідністю доступу до низки послуг і методів лікування, спрямованих на підтримку розвитку дитини. Програми раннього розвитку відіграють важливу роль у вирішенні специфічних потреб дітей з розладами аутистичного спектру, спрямовані на розвиток соціальних навичок, комунікативних здібностей та адаптивної поведінки. Однак батькам може бути складно знайти найбільш ефективні стратегії для кожної дитини, орієнтуватися у складній системі доступних методів лікування, а також визначити, які з них є найбільш ефективними (Рибченко, 2016).

Система освіти також відіграє важливу роль у житті дітей з розладами аутистичного спектру та їхніх сімей. Співпраця з педагогами для створення індивідуальних навчальних планів – індивідуальної програми розвитку (ІПР), адаптованих до сильних сторін дитини та її проблем, є надзвичайно важливою. Інклюзивна освіта, яка сприяє розумінню та сприйняттю серед нейротипових однолітків, може сприяти створенню більш дружнього шкільного середовища для дітей з розладами аутистичного спектру (Миколайчук, 2012).

Суспільне розуміння аутизму еволюціонувало протягом багатьох років, але досі існують стигма та хибні уявлення. Зусилля батьків, фахівців і організацій, спрямовані на захист інтересів, мають важливе значення для підвищення обізнаності та прийняття аутизму. Побудова більш інклюзивного суспільства передбачає руйнування стереотипів про аутизм і створення середовища, яке визнає та цінує нейрорізноманіття.

Незважаючи на те, що психосоціальні виклики, з якими стикаються сім'ї дітей з розладами аутистичного спектру, є очевидними, цей процес не позбавлений моментів радості, зростання та життєстійкості. Відзначення досягнень, якими б незначними вони не були, і зміцнення почуття спільності можуть створити мережу підтримки для родин. Спілкування з іншими батьками, які мають подібний досвід, може дати цінне відчуття взаєморозуміння та взаємодопомоги.

Висновки

Отже, психологічні особливості дітей з розладами аутистичного спектру, які охоплюють проблеми в соціальній комунікації, обмежену та повторювану поведінку, а також труднощі з сенсорною діяльністю, сприяють формуванню унікального профілю нейророзвитку. Водночас психосоціальні проблеми, з якими стикаються їхні сім'ї, наголошують на необхідності цілісного та індивідуального підходу до допомоги і підтримки. Розуміння різних потреб дітей з розладами аутистичного спектру і їхніх сімей має важливе значення для сприяння їхньому благополуччю та формуванню більш інклюзивного й чуйного суспільства.

Література

Бочелюк, В., Панов, М., & Позднякова, О. (2022). Особливості психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей раннього віку з аутизмом. *Перспективи та інновації науки*, 6 (11), 389–401.

Марценковський, І. А. (2013). Деякі проблеми диференційної діагностики при розладах спектра аутизму. *Архів психіатрії*, 19 (3), 50–54.

Миколайчук, М. І. (2012). Наративна деконструкція в практиці соціально-педагогічного супроводу батьків дітей з психофізичними вадами. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна*, 19 (1), 178–186.

Рибченко, Л. К. (2016). Психологічні механізми створення педагогічних умов ефективної корекційної роботи з аутичними дітьми. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 32 (2), 83–90.

Столярик, О. (2020). Доступність послуг для сімей, які виховують дітей з розладами аутистичного спектру, як мета соціальної роботи. *Social work and education*, 7(3), 289–303.